

lul·liana i s'hi compromet, però que ha passat gairebé desapercebut en l'elenc d'autors que han volgut fonamentar el Dret i la Política.

M. Ripoll

50) Ramis Miquel, «Los procesos de beatificación de Ramon Llull»

Gabriel Ramis enumera i resumeix els processos històrics duts a terme amb la intenció de propugnar la canonització del Beat Ramon Llull, i arriba fins a l'estat en què es troba actualment el seu reconeixement canònic per part de l'Església. En total s'esmenten cinc processos en un període entre 1605 i 1911. És cert que no calia esmentar en aquest treball les denúncies anteriors de l'inquisidor Nicolau Eimeric, malgrat que, obviament, la seva oposició resulta una de les causes principals per explicar les dificultats de la seva canonització.

Els processos històrics s'inicien el 3 de febrer de 1605, quan el notari Pere Ribot decideix aixecar acta per deixar constància formal de l'olor de perfum que se sent cada matinada del 25 de gener a casa del seu amic Andrès Caselles, també notari i aleshores amo de la casa de Ramon Llull, la mateixa vivenda en què el Beat mateix i la tradició afirmen que es produïren les aparicions de Jesucrist crucificat, que van provocar la seva conversió *ad poenitentiam*. Gabriel Ramis percep correctament que aquest no és pròpiament un procés judicial, sinó una acta en què declaren testimonis sobre aquesta qüestió, raó per la qual Ramis l'anomena quasi-procés. A continuació, el mateix notari Pere Ribot informa el Vicari General que ha tingut coneixement de testimonis que han anat per mediació de les relíquies o de la devoció cap a Ramon Llull. Arran d'això, el 1608 s'amplia el primer interrogatori sobre cinc testimonis més, que ara són interrogats sobre cinc miracles sobre els quals es tenia notícia, a més dels obrats amb motiu de la traslació del cos del Beat. Entre 1612 i 1613 se celebra el primer procés històric, formalment constituït pel bisbe de Mallorca, Simó Bauzá. Els testimonis convocats són 128, els quals són interrogats amb trenta-cinc preguntes relacionades amb la vida de Ramon Llull i sobre les relíquies o imatges de culte. Tot i les formalitats d'aquest procés, no va servir perquè Ramon Llull fos canonitzat, com fa evident la tradició posterior. Tanmateix, la informació que s'hi va aconseguir és fonamental per a la redacció de biografies tan importants com les *Vindiciae* de Pasqual, l'informe de Custurer o els preliminars de l'edició de Salzin-

ger. I és que la major part dels lul·listes del segle XVII-XIX van treballar creient sincerament que la seva dedicació serviria per culminar el procés de canonització encetat en aquesta època.

El segon procés històric –el primer, segons Ramis, ja que als anteriors, 1605-1613, els mancaven certes formalitats jurídiques [excepte, en la nostra opinió, l'interrogatori de 1612-1613]– se celebra entre 1747 i 1749 a instàncies del bisbe de Mallorca José Antonio Zepeda. Aquest procés obria aquell celebrat feia més d'un segle, però venia motivat especialment per la constatació de l'anomenat «culte immemorial»: sens dubte amb la intenció de posar ordre al canon objecte de culte, des de 1634, el Papa Urbà VIII havia decretat la prohibició de canonització d'aquells que no tenien un culte oficial menor de cent anys de durada. L'anomenat procés de Zepeda, doncs, pretenia documentar el *cultus ab immemori* necessari per obtenir la canonització de Ramon Llull. En aquesta ocasió són convocats a declarar cinquanta-cinc testimonis, que són interrogats sobre el seu coneixement sobre certs episodis de la vida de Ramon Llull, però també sobre la constància de miracles. El 1751 el següent bisbe, Llorenç Despuig, obre un procés nou amb la intenció d'investigar sobre l'existència d'imatges, objectes i llocs de culte a Ramon Llull.

Els següents processos històrics ja no seran celebrats amb la formalitat d'interrogatori, sino amb la redacció de *positiones*. Tanmateix, com a antecedent, cal recordar la posició del Papa Benet XIV, quan el 1768 estableix que la Causa de canonització no podia culminar-se sense l'examen dels escrits de Ramon Llull. Aquesta decisió representava un greu entrebanc, perquè, malgrat els esforços de Salzinger, bona part de les obres lul·lianes continuaven inèdites. El 1905 la *Positio super casu excepto* investiga sobre el culte oficial a Ramon Llull. Entre 1910 i 1911 se celebra el Procés *super scriptis*, sense interrogatori però amb sessions que demanen informes sobre les obres autèntiques de Ramon Llull i la seva ortodòxia, que li és reconeguda pel bisbe de Mallorca. El professor Ramis no ha pogut esmentar en aquest recull de processos el *Summarium* datat el 1810, però sense efecte formal, i descobert poc després de la publicació d'aquest treball per mossèn Josep Amengual (2014).

L'informe redactat per Gabriel Ramis finalitza amb les últimes procedures jurídiques relatives al procés de canonització de Ramon Llull: l'entrega autenticada el 1999 dels escrits de Ramon Llull a la Con-

gregació per a les Causes dels Sants; la inclusió al *Martirologium Romanum* des de 2004 d'un elogium pel qual es considera Ramon Llull Beat, pertanyent a la Tercera Orde de Sant Francesc, màrtir, i es considera la seva doctrina exímia i il·luminada.

No hi ha dubte que el treball de Gabriel Ramis, necessàriament breu, ofereix una organització clara dels processos històrics sobre la canonització de Ramon Llull. Si bé la seva lectura i les idees que se n'extrauen resulten senzilles, cal reconèixer-ne la gran dificultat de redacció, ja que la major part de la informació sobre els processos ha estat coneguda per l'autor gràcies a la lectura directa dels processos esmentats, encara inèdits, i amb una extensió ingent. El treball de Ramis resumeix milers de folis que resten encara inèdits en diversos arxius de Mallorca i del Vaticà.

Óscar de la Cruz Palma

52) Ripoll, «El *Llibre d'intenció* de Ramón Llull: recepción y difusión histórica»

Maribel Ripoll, editora del *Llibre d'intenció* per a la NEORL, ofereix en aquest treball una síntesi aclaridora i concisa del contingut de l'obra i de la seva transmissió, sobretot vernacla, que inclou l'edició de dos breus textos apòcrifs que han acompanyat part de la tradició catalana del llibre.

L'autora situa el *Llibre d'intenció* entre les preocupacions reformadores i socials de l'etapa de l'*Art abreujada d'atobar veritat*, i remarca l'interès que el contingut de l'obra va suscitar entre nombrosos lectors, especialment laics i poc formats, però també eclesiàstics. En els quatre primers capítols de l'obra, es defineix el concepte de la doble intenció, i s'aplica a Déu, la Creació i l'Encarnació. En el cinquè i darrer, dedicat a la temptació i molt més extens que els quatre precedents, s'analitza de quina manera l'home ha d'ordenar —o reordenar, si n'ha invertit l'ordre correcte— les dues intencions, de manera que pugui evitar els vicis i actuar correctament d'acord amb les virtuts.

Tant el contingut de l'obra, com la capacitat lul·liana d'adaptar-se al destinatari, en aquest cas oferint un text directe, clar i senzill, sense grans complexitats de contingut, va afavorir sense cap mena de dubte la circulació i la lectura de l'obra, sobretot durant els segles medievals.